Erja Ämmälahti, Hannu Kemppainen

16.5.2017

1/061/2017
DM 1851517

Eduskunta, Tulevaisuusvaliokunta
TuV@eduskunta.fi

Asia: Mitkä ovat Suomen kolme suurinta kestävän kasvun haastetta ja ovatko ne huomioitu riittävästi valtiontalouden suunnitelmassa?

VNS 4/2017 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021
K 14/2017 vp Hallituksen vuosikertomus 2016

Tekesin lausunto, Tulevaisuusvaliokunta 11.5.2017

Lausunnossaan Tekes keskittyy innovaatiorahoitukseen liittyviin osuuksiin.

Yhteenveto Tekesin lausunnosta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018-2021 sekä Hallituksen vuosikertomus 2016 heijastelevat vaikeaa taloudellista tilannetta myös elinkeino- ja innovaatiopolitiikan osalta. Elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja uudistumisen tukemiseen Tekesin kautta suunnatut resurssit näyttävät vakiintuneen pysyvästi aiempaa alemmalle tasolle. Leikkausten suorat vaikutukset nähdään jo.

Innovaatioihin perustuva kasvu on Suomen ainoa mahdollisuus kestävään talouskasvuun. Julkisten innovaatiokannusteiden raju lasku samanaikaisesti yritysten omien tutkimus- ja innovaatioinvestointien määrän ja laadun hiipumisen kanssa on Suomelle erittäin haitallinen yhdistelmä. Julkisen talouden suunnitelmassa 2018-2021 esitetty tasokorotus Tekesille korjaa innovaatiotoimintaan aiemmin tehtyjä leikkauksia vain pieneltä osin eikä ole linjassa suurten odotusten kanssa.

Tekesin näkökulmasta merkittävimmät kestävän talouskasvun haasteet ovat

1) Pk-yritysten kasvun, uudistumisen ja kansainvälistymisen kyvykkyyksien kasvattaminen.
2) Elinkeinoelämää merkittävästi uudistavan osaamispohjan kasvattaminen. Tämä tarkoittaa yritysten halua investoida innovaatioihin ja uuden, monialaisen osaamisen kehittämiseen, jotta uudistumiselle on rakennusaineita.
3) Uusien globaalisti kilpailukykyisten kasvumoottorien edistäminen.

Näihin tulevan kasvun siemeniin kannattaisi sijoittaa vaikeinakin aikoina, ettei Suomi ajautuisi taloudellisen kurjistumisen kierteeseen. Vaikuttavaksi todennettu innovaatiorahoitus on nähtävä sijoituksena tulevaisuuden kilpailukykyyn eikä pelkästään menorivinä julkisen sektorin juoksevissa kuluissa.

Erja Ämmälahti, Hannu Kemppainen

16.5.2017

1/061/2017
DM 1851517

Innovaatiotoimintaan nojaava uudistuminen ainoa vaihtoehto

Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että keskeistä pienen, avoimen kansantalouden kestävän talouskasvun polulla on elinkeinoelämän innovaatiotoimintaan nojaava uudistuminen. Näin ollen, julkisen vallan toimenpiteillä on rakennettava riittäviä kannustimia yritysten innovaatiotoimintaan ja edistettävä innovaatioiden hyödyntämistä. Parhaimmillaan tämä toteutuu jo valmiiksi globaalissa toimintaympäristössä ja kilpailutilanteessa.

Lähde: TIN 2017. Innovatiivisesti uudistuvissa kansantalouksissa vahva osaamispohja yhdistyy innovatiivisten ratkaisujen kysyntään sekä yrittäjyyttä, riskinottoa ja luovuutta suosivaan toimintaympäristöön.

Kasvutavoitteiden toteutuminen tarvitsee erilaisia kasvua edistäviä politiikkatoimia. Esimerkiksi yritysten toimintaympäristöä on kehitettävä jatkuvasti maailman muuttuessa. Kilpailua rajoittavaa sääntelyä on purettava. Kotimaista kysyntää voidaan kasvattaa kokeilujen ja julkisten hankintojen avulla.

Tekesin toimenpiteet puolestaan kohdistuvat suoraan tutkimus- ja yrityskenttään ja sen toiminnan kannustimiin. Suomen menestyminen tarvitsee nopeasti vaikuttavien kasvualoitteiden rinnalle elinkeinoelämän radikaalia uudistumista edistäviä aloitteita. Tekes on tunnistanut kolmeksi tärkeimmäksi kestävän talouskasvun haasteeksi

1) Pk-yritysten kasvun, uudistumisen ja kansainvälistymisen kyvykkyyksien kasvattaminen (nopea vaikutus).
2) Elinkeinoelämää merkittävästi uudistavan osaamispohjan kasvattaminen. Tämä tarkoittaa yritysten halua investoida innovaatioihin ja uuden, monialaisen osaamisen kehittämiseen, jotta uudistumiselle on rakennusaineita.

3) Uusien, suoraan globaalisti kilpailukykyisten kasvumoottorien edistäminen.

Onnistuessaan innovaatiopolitiikka ja vahva osaamisperusta eivät edistä ainoastaan yritysten toimintaedellytyksiä vaan vaikutukset nähdään myös laajemmalti yhteiskunnassa. Ne heijastuvat toimijoidemme kyvyssä hyödyntää teknologian kehittymistä. Esimerkiksi terveydenhuollossa uudet digitaaliset ratkaisut auttavat ennaltaehkäisevässä terveydenhuollossa sekä sairauksien tehokkaammassa diagnosoinnissa ja hoidossa. Tällä on suoraa vaikutusta terveydenhuollon kustannuksiin ja samalla syntyy uutta liiketoimintaa ja kasvua.

Digitaalisaation murros ja erityisesti tekoälyn erittäin nopea eksponentiaalinen kehittyminen on kyettävä hyödyntämään innovaatioissa ja kokeiluissa. Suomen näkyminen innovatiivisiin kokeiluihin kannustavana toimintaympäristönä osaltaan houkuttelisi myös kansainvälisiä toimijoita investoimaan maahamme.

Vuosien 2018-2019 tasokorotus Tekesille ei korjaa innovaatiotoimintaan tehtyjä leikkauksia

Tekesin toimin vauhditetaan innovaatiovetoista viennin kasvua ja luodaan houkuttelevaa innovaatioympäristöä. Tekesin odotetaan olevan luomassa maailman parasta kokeilu- ja innovaatioympäristöä. Vuosien 2018-2019 tasokorotus Tekesille korjaa innovaatiotoimintaan aiemmin tehtyjä leikkauksia vain pieneltä osin (kuva 2) eikä se ole linjassa suurten odotusten kanssa. Soveltavan tutkimusrahoituksen niukkuus hankaloittaa merkittävästi tavoitteen saavuttamista. Vuosille 2016-2018 osoitettu kärkihankerahoitus korjaa vain vähän tehtyjä leikkauksia, sillä sen käytön lyhyet määräajat soveltuvat heikosti yhteen pitkäjänteisen osaamispohjan kasvattamisen kanssa ja ennalta päätetyt aiheet osaltaan rajoittavat sen käyttöä.

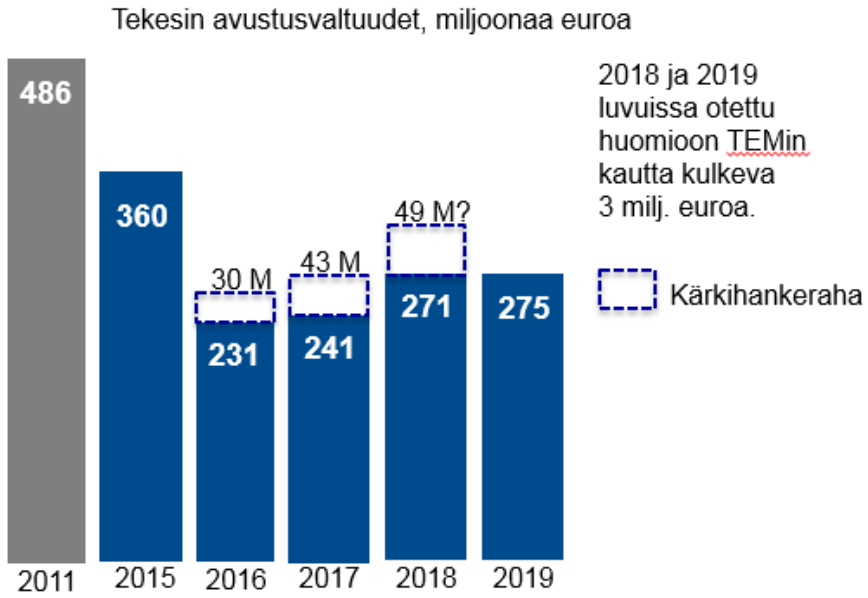

Kuva 2: Tekesin avustusvaltuudet v. 2011-2019.

Erja Ämmälahti, Hannu Kemppainen 16.5.2017 1/061/2017 DM 1851517

Leikkaukset Tekesin rahoitusvaltuuksiin ovat kohdistuneet erityisesti Tekesin tutkimusrahoitukseen sekä yritysten kanssa yhteistyössä tehtyyn tutkimukseen. Tämän seurauksena yritysten ja tutkimusorganisaatioiden verkottuminen on vähentynyt neljänneksellä. Tämä yhteistyö on ollut tähän saakka toimintaympäristömme vahvuuksia. Verkottumisen väheneminen heijastuu elinkeinoelämän uudistumiskykyyn, kun uusi tieto ja tutkimustulokset jäävät hyödyntymättä elinkeinoelämässä. Lisäksi tämä heikentää elinvoimaisten ekosysteemien syntymistä ja osaltaan Suomen houkuttelevuutta investointien kohdemaana.

Markkinaläheinen lisärahoitus vahvistaa nykyisiä toimijoita

Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2018-2019 sisältyy 42 milj. euron vuotuinen tasokorotus Tekesin myöntövaltuuksiin. Lisävaltuudet on suunnitelmassa esitetty kohdennettavan tutkimuksen ja yritysten yhteistyöhön ja innovatiivisiin hankintoihin sekä innovaatioiden ja kansainvälistymisen tukemiseen. Osa avustusvaltuudesta tullaan kuitenkin ohjaamaan suoraan Työ- ja elinkeinoministeriön kautta. Lisäksi hallitus on linjannut osan Tekesin avustusvaltuudesta kohdistettavaksi audiovisuaalisen alan tuotantokannustimeen. Näitä ”rahoituksen korvamerkintöjä” ei kuitenkaan ole otettu huomioon lisävaltuuksissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Tekes joutuu käyttämään uusiin korvamerkintöihin vuosina 2018-2019 yhteensä 13,75 milj. euroa valtuuksia, jotka muutoin olisi ohjattu yritysten ja tutkimusorganisaatioiden tarpeista nousevaan tutkimus- ja innovaatiotoimintaan.

Hallituksen puoliväliriihen päätöksessä Suomen Akatemiaa ja Tekesiä varaudutaan lisäksi pääomittamaan kumpaakin 60 miljoonalla eurolla. Pääomitukseen sisältyy tuottovaatimus, mikä asettaa reunaehtoja käyttömahdollisuuksiin. Tekes kartoittaa parhaillaan rahoituksen käytön tapoja. Todennäköisesti pääomitus kohdentuu innovaatioketjun loppupäähän, lähellä markkinoita olevaan toimintaan, eikä siten korjaa pitkäjänteisempään tutkimusrahoitukseen ja tutkimusorganisaatioiden ja yritysyhteistyön rahoitukseen syntynyttä aukkoa.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoituksessa olennaista on pitkäjänteisyys ja ennustettavuus. Strategisen osaamisen ja innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen vie monesti 5-10 vuotta. Pitkäjänteinen osaamisen kehittäminen on haastavaa tilanteessa, jossa Tekesin rahoitusvaltuudet on sidottu lyhyisiin määräaikoihin tai ne on korvamerkitty tietynlaiseen toimintaan. Valtuuksien etukäteinen sitominen tietynlaiseen toimintaan vähentää Tekesin ketteryyttä reagoida toimintaympäristön muutoksiin ja yritysten tarpeisiin.

Yrityksemme lähtevät kaukaa takamatkalta innovaatiokilpailuun kansainvälisillä markkinoilla

Kansainvälisessä vertailussa Suomen innovaatiopanostukset ovat poikkeuksellisen kahtiajakautuneet. Panostukset painottuvat hyvin selvästi yhtäältä avoimeen tutkimukseen ja toisaalta lähellä markkinoita tapahtuvaan pienimuotoiseen kehitykseen.

Toisin kuin yleensä luullaan, Suomi tukee kansainvälisessä vertailussa harvinaisen vähän yritysten yksityistä tutkimus- ja kehitystoimintaa. Suomen innovaatiojärjestelmän suurin, tulevaa kasvua rajoittava pullonkaula näyttääkin olevan elinkeinoelämän rohkeaan uudistamiseen suunnattujen resurssien kohdalla. Suomalaiset yritykset joutuvat innovaatiotoiminnassaan antamaan koko ajan lisää epäreilua etumatkaa ulkomaisille kilpailijoilleen.

Suhteessa kansantalouden kokoon, Suomi on OECD-maiden vertailussa

- sijalla 5 korkeakoulujen tutkimusrahoituksessa
- sijalla 25 yritysten haastavan t&k-toiminnan julkisissa kannusteissa.

Kesäkuussa valmistuu OECD:n ”Review of Finland’s Innovation Policy” –selvitys, jossa OECD on analysoinut Suomen innovaatioympäristön kehittymistä ja verrannut kehitystä muihin maihin. Sen johtopäätökset antavat merkittävää näkemystä maamme innovaatiojärjestelmän ja eri politiikka-alueiden uudistamiseen.

Tekesin rahoitus on ollut veronmaksajille hyvä sijoitus

Julkisten panostusten vaikuttavuutta pitää seurata ja arvioida. Tekesin onnistumisesta kasvun vauhdittajana on vahvaa tutkimusnäyttöä.

Tunnuslukuja Tekesin vaikuttavuudesta
Tekesin rahoitus on ollut merkittävä tekijä menestyksessä
Tekes on ollut rahoittamassa
65%
suomalaisista yleisesti tunnistetuista innovaatioista
Yli 80%
innovaatiotoiminnassaan onnistuneista Tekesin asiakkaista sanoo, että Tekesin rahoitus on ollut merkittävä tekijä menestyksessä
2016 päättyneissä projekteissa syntyi 2 250 tuotetta, palvelua tai muuta innovaatiota ja 1 000 patenttia tai patenttihakemusta
Tekes
DM 1779614 1/2017

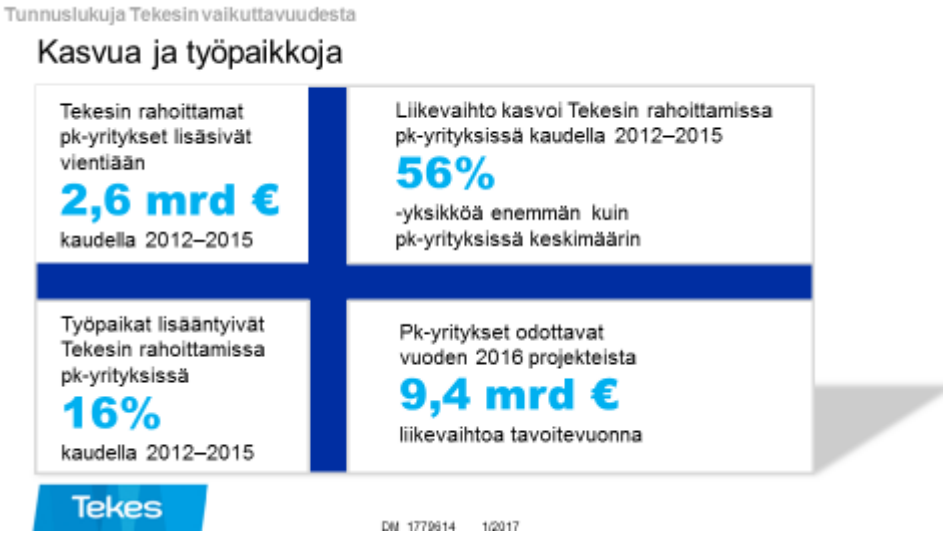
Tunnuslukuja Tekesin vaikuttavuudesta
Kasvua ja työpaikkoja
Tekesin rahoittamat pk-yritykset lisäsivät vientiään
2,6 mrd €
kaudella 2012–2015
Liikevaihto kasvoi Tekesin rahoittamissa pk-yrityksissä kaudella 2012–2015
56%
-yksikköä enemmän kuin pk-yrityksissä keskimäärin
Työpaikat lisääntyivät Tekesin rahoittamissa pk-yrityksissä
16%
kaudella 2012–2015
Pk-yritykset odottavat vuoden 2016 projekteista
9,4 mrd €
liikevaihtoa tavoitevuonna
Tekes
DM 1779614 1/2017